Верховний
Суд

Лихварські проценти в споживчому кредитуванні

Василь Крат,
суддя Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент

22 жовтня 2026 року

Кількість виданих мікрокредитів
Дані НБУ
5M
2.5M
0
2 140 757
I квартал 2021
I квартал 2022
I квартал 2023
I квартал 2024
I квартал 2025
I квартал 2026
Кількість виданих мікрокредитів
Опендатабот
© 2026 Опендатабот — відкриті дані

Середня сума мікрокредиту
Дані НБУ
10k
0
9 173
І квартал 2021
І квартал 2022
І квартал 2023
І квартал 2024
І квартал 2025
І квартал 2026
Середня сума мікрокредиту, грн
Опендатабот
© 2026 Опендатабот — відкриті дані

Унормування лихварських процентів в іноземних правопорядках

ЦИВІЛІСТИЧНА ПЛАТФОРМА • № 3 (10) • 2026

УДК 347.734
DOI: https://doi.org/10.69724/2786-8834-2026-10-41-53

Василь Крат

ДІАЛЕКТИКА СВОБОДИ ДОГОВОРУ
ТА ПРАВОВОГО ПАТЕРНАЛІЗМУ:
РЕГУЛЮВАННЯ ЛИХВАРСЬКИХ ПРОЦЕНТІВ
У ДОГОВОРІ ПРО СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

Анотація

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку балансу між принципом свободи договору та правовим патерналізмом у сфері споживчого кредитування. У статті аналізуються еволюція та сучасні механізми регулювання лихварських відсотків. Проведено порівняльно-правовий аналіз іноземних правопорядків щодо лихварської позики.

Особливу увагу приділено аналізу Закону України № 3498-IX, який запровадив імперативну максимальну денну процентну ставку. Досліджено темпоральні аспекти дії законодавчих змін, зокрема механізм перехідного періоду та особливості поширення нових правил на різні договори.

Розкрито правові засоби «оприсутнення» лихварських умов, зокрема через інститут часткової нікчемності. Продемонстровано, що застосування ст. 217 ЦК України дозволяє судам здійснювати ефективний *ex post*-контроль і є дієвим інструментом захисту слабкої сторони. Практична значущість дослідження полягає у систематизації правових наслідків порушення імперативного правила щодо максимальної денної процентної ставки та формуванні рекомендацій щодо судового тлумачення норм щодо нікчемності умов договорів про споживчий кредит задля забезпечення справедливості та балансу інтересів учасників фінансового ринку.

Ключові слова: *свобода договору, договір про споживчий кредит, лихварські проценти, максимальна денна процентна ставка, нікчемність частини правочину, наслідки нікчемності частини правочину, ex post-контроль.*

Вступ.

Історичний ракурс аналізу формування правил щодо ціни договору свідчить, що приватному праву завжди були притаманні патерналістські механізми. Це про-

Василь Крат
Кандидат юридичних наук, доцент, суддя Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду, Київ, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-6595-1657
e-mail: kratp@supreme.court.gov.ua

C.P. Journal • № 3 (10) • 2026 • ISSN 3104-0442 2786-8834 • https://cp.org.ua 41

Якщо сторони не домовилися про інше, позичальник зобов’язаний сплачувати проценти позикодавцю. Для визначення розміру процентів застосовуються положення ст. 1284.

Якщо сторони домовилися про лихварські проценти, така умова є нікчемною, і жодні проценти не підлягають сплаті (ст. 1815 ЦК Італії).

Унормування лихварських процентів в іноземних правопорядках

ЦИВІЛІСТИЧНА ПЛАТФОРМА • № 3 (10) • 2026

УДК 347.734
DOI: https://doi.org/10.69724/2786-8834-2026-10-41-53

Василь Крат

ДІАЛЕКТИКА СВОБОДИ ДОГОВОРУ
ТА ПРАВОВОГО ПАТЕРНАЛІЗМУ:
РЕГУЛЮВАННЯ ЛИХВАРСЬКИХ ПРОЦЕНТІВ
У ДОГОВОРІ ПРО СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

Анотація

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку балансу між принципом свободи договору та правовим патерналізмом у сфері споживчого кредитування. У статті аналізуються еволюція та сучасні механізми регулювання лихварських відсотків. Проведено порівняльно-правовий аналіз іноземних правопорядків щодо лихварської позики.

Особливу увагу приділено аналізу Закону України № 3498-IX, який запровадив імперативну максимальну денну процентну ставку. Досліджено темпоральні аспекти дії законодавчих змін, зокрема механізм перехідного періоду та особливості поширення нових правил на різні договори.

Розкрито правові засоби «оприсутнювання» лихварських умов, зокрема через інститут часткової нікчемності. Продемонстровано, що застосування ст. 217 ЦК України дозволяє судам здійснювати ефективний *ex post*-контроль і є дієвим інструментом захисту слабкої сторони. Практична значущість дослідження полягає у систематизації правових наслідків порушення імперативного правила щодо максимальної денної процентної ставки та формуванні рекомендацій щодо судового тлумачення норм щодо нікчемності умов договорів про споживчий кредит задля забезпечення справедливості та балансу інтересів учасників фінансового ринку.

Ключові слова: *свобода договору, договір про споживчий кредит, лихварські проценти, максимальна денна процентна ставка, нікчемність частина практичної, наслідки нікчемності частини правочину, ex post-контроль.*

Вступ.

Історичний ракурс аналізу формування правил щодо ціни договору свідчить, що приватному праву завжди були притаманні патерналістські механізми. Це про-

Василь Крат
Кандидат юридичних наук, доцент, суддя Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду, Київ, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-6595-1657
e-mail: kratv@supreme.court.gov.ua

Василь Крат

Якщо сторони не домовилися про інше, позичальник зобов’язаний сплачувати проценти позикодавцю. Для визначення розміру процентів застосовуються положення ст. 1284.

Якщо сторони домовилися про лихварські проценти, така умова є нікчемною, і жодні проценти не підлягають сплаті (ст. 1815 ЦК Італії).

Унормування лихварських процентів в іноземних правопорядках

ЦИВІЛІСТИЧНА ПЛАТФОРМА • № 3 (10) • 2026

УДК 347.734
DOI: https://doi.org/10.69724/2786-8834-2026-10-41-53

Василь Крат

ДІАЛЕКТИКА СВОБОДИ ДОГОВОРУ ТА ПРАВОВОГО ПАТЕРНАЛІЗМУ: РЕГУЛЮВАННЯ ЛИХВАРСЬКИХ ПРОЦЕНТІВ У ДОГОВОРІ ПРО СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

Анотація

Василь Крат

Василь Крат
Кандидат юридичних наук, доцент, суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, Київ, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-6595-1657
e-mail: krat@supreme.court.gov.ua

В італійській доктрині вказується, що приватна автономія стикається з важливим обмеженням при визначенні процентів, що підлягають сплаті позичальником, оскільки не можуть бути погоджені проценти, які, перевищуючи так звану порогову ставку (tasso soglia), можуть кваліфікуватися як лихварські. Причини, що лежать в основі такої заборони, мають, звичайно, публічно-правову природу: законодавець прагне уникнути того, щоб операції з фінансування могли стати інструментом зловживання станом потреби особи, яка отримує фінансування. Перевищення порогової ставки автоматично зумовлює лихварський характер процентів, незалежно від суб'єктивного стану позикодавця, тобто від обізнаності кредитора про лихварський характер договору. Нікчемність застереження про лихварські проценти не поширюється на іншу частину договору, оскільки йдеться про обов'язково часткову нікчемність.

Кваліфікація нікчемним застереження щодо процентів не вичерпує реакцію правової системи на погодження лихварської плати, адже передбачається додаткова санкція у вигляді безоплатності фінансової послуги, якщо лихварський характер був на дату укладення договору. Раніше сплачені проценти підлягають поверненню позичальнику, при цьому можливе добровільне виконання не може бути кваліфіковане як виконання натурального зобов'язання.

Унормування лихварських процентів в іноземних правопорядках

ЦИВІЛІСТИЧНА ПЛАТФОРМА • № 3 (10) • 2026

УДК 347.734
DOI: https://doi.org/10.69724/2786-8834-2026-10-41-55

Василь Крат

ДІАЛЕКТИКА СВОБОДИ ДОГОВОРУ
ТА ПРАВОВОГО ПАТЕРНАЛІЗМУ:
РЕГУЛЮВАННЯ ЛИХВАРСЬКИХ ПРОЦЕНТІВ
У ДОГОВОРІ ПРО СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

Анотація

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку балансу між принципом свободи договору та правовим патерналізмом у сфері споживчого кредитування. У статті аналізуються еволюція та сучасні механізми регулювання лихварських відсотків. Проведено порівняльно-правовий аналіз іноземних правопорядків щодо лихварської позики.

Особливу увагу приділено аналізу Закону України № 3498-IX, який запровадив імперативну максимальну денну процентну ставку. Досліджено темпоральні аспекти дії законодавчих змін, зокрема механізм перехідного періоду та особливості поширення нових правил на різні договори.

Розкрито правові засоби «оприсутнення» лихварських умов, зокрема через інститут часткової нікчемності. Проаналізовано, що застосування ст. 217 ЦК України дозволяє судам здійснювати ефективний *ex post*-контроль і є дієвим інструментом захисту слабкої сторони. Практична значущість дослідження полягає у систематизації правових наслідків порушення імперативного правила щодо максимальної денної процентної ставки та формуванні рекомендацій щодо судового тлумачення норм щодо нікчемності умов договорів про споживчий кредит задля забезпечення справедливості та балансу інтересів учасників фінансового ринку.

Ключові слова: *свобода договору, договір про споживчий кредит, лихварські проценти, максимальна денна процентна ставка, нікчемність частина практичної, наслідки нікчемності частини правочину, ex post-контроль.*

Вступ.

Історичний ракурс аналізу формування правил щодо ціни договору свідчить, що приватному праву завжди були притаманні патерналістські механізми. Це про-

Василь Крат
Кандидат юридичних наук, доцент, суддя Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду, Київ, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-6595-1657
e-mail: krat@supreme.court.gov.ua

C.P. Journal • № 3 (10) • 2026 • ISSN 3104-0442 2786-8834 • https://cp.org.ua 41

Є нікчемним будь-який договір позики, в якому обумовлено процент, що істотно перевищує нормальну вартість грошей та є явно непропорційним до обставин справи, або який укладено на настільки невигідних умовах, що він набуває кабального характеру, за наявності підстав вважати, що позичальник погодився на нього через свій тяжкий стан, недосвідченість або обмеженість розумових здібностей (Закон Іспанії від 23 липня 1908 року про нікчемність договорів лихварської позики). В Іспанії, коли умова про відсотки кваліфікується як нікчемна згідно із законом про лихварство 1908 року, боржник зобов'язаний повернути основну суму, але не зобов'язаний сплачувати будь-які відсотки. Цей режим є винятком зі ст. 1303 Цивільного кодексу Іспанії, який у разі невиконання зобов'язань передбачає повну реституцію з відсотками. Таке тлумачення закону про лихварство як винятку з Цивільного кодексу було підтверджено Рішенням Верховного суду від 9 січня 1933 року та наступними судовими справами.

Унормування лихварських процентів в іноземних правопорядках

Верховний
Суд

ЦИВІЛІСТИЧНА ПЛАТФОРМА • № 3 (10) • 2026

УДК 347.734
DOI: https://doi.org/10.69724/2786-8834-2026-10-41-53

Василь Крат

ДІАЛЕКТИКА СВОБОДИ ДОГОВОРУ
ТА ПРАВОВОГО ПАТЕРНАЛІЗМУ:
РЕГУЛЮВАННЯ ЛИХВАРСЬКИХ ПРОЦЕНТІВ
У ДОГОВОРІ ПРО СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

Анотація

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку балансу між принципом свободи договору та правовим патерналізмом у сфері споживчого кредитування. У статті аналізуються еволюція та сучасні механізми регулювання лихварських відсотків. Проведено порівняльно-правовий аналіз іноземних правопорядків щодо лихварської позики.

Особливу увагу приділено аналізу Закону України № 3498-IX, який запровадив імперативну максимальну денну процентну ставку. Досліджено темпоральні аспекти дії законодавчих змін, зокрема механізм перехідного періоду та особливості поширення нових правил на різні договори.

Розкрито правові засоби «оприсутнення» лихварських умов, зокрема через інститут часткової нікчемності. Продемонстровано, що застосування ст. 217 ЦК України дозволяє судам здійснювати ефективний *ex post*-контроль і є дієвим інструментом захисту слабкої сторони. Практична значущість дослідження полягає у систематизації правових наслідків порушення імперативного правила щодо максимальної денної процентної ставки та формуванні рекомендацій щодо судового тлумачення норм щодо нікчемності умов договорів про споживчий кредит задля забезпечення справедливості та балансу інтересів учасників фінансового ринку.

Ключові слова: *свобода договору, договір про споживчий кредит, лихварські проценти, максимальна денна процентна ставка, нікчемність частини правочину, наслідки нікчемності частини правочину, ex post-контроль.*

Вступ.

Історичний ракурс аналізу формування правил щодо ціни договору свідчить, що приватному праву завжди були притаманні патерналістські механізми. Це про-

Василь Крат
Кандидат юридичних наук, доцент, суддя Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду, Київ, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-6595-1657
e-mail: kratv@supreme.court.gov.ua

C.P. Journal • № 3 (10) • 2026 • ISSN 3104-0442 2786-8834 • https://cp.org.ua

61

Фізична або юридична особа не може укладати кредитний договір зі споживачем, якщо річні витрати у процентах перевищують 35 %. Річні витрати у процентах розраховуються відповідно до § 16 Закону про кредитні договори. Компанія зі споживчого кредитування, яка має дозвіл (ліцензію) як компанія зі споживчого кредитування відповідно до § 3, частини 1, і яка уклала кредитний договір зі споживачем у порушення частини 1, не може вимагати більших витрат, ніж ті, що відповідають річним витратам у процентах на рівні 35 % (§ 11a Закону Данії про компанії зі споживчого кредитування)

Справа про коригування лихварських відсотків в кредитних відносинах

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

У цій справі перед Верховним Судом у складі Об`єднаної палати Касаційного цивільного суду судом постало декілька питань:

чи поширюється на договір про надання фінансових послуг №2113342522488 від 13 травня 2021 року положення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» від 22 листопада 2023 року № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки?

які правові засоби коригування процентів за користування кредитом в договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

З урахуванням ухвали про передачу справи на розгляд Об`єднаної палати, аргументів сторін та встановлених обставин, касаційний суд підкреслює, що в цій справі не вирішується питання щодо строку кредитування та відповідно випливу строку кредитування на нарахування процентів.

Щодо правил Закону № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» від 22 листопада 2023 року № 3498-IX, який набрав чинності 24 грудня 2023 року:

доповнено статтю 8 Закону України «Про споживче кредитування» частиною п`ятою, якою встановлено, що максимальний розмір денної процентної ставки не може перевищувати 1 %;

доповнено Прикінцеві та Перехідні положення Закону України «Про споживче кредитування» пунктом 17 і передбачено, що тимчасово, протягом 240 днів з дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» максимальний розмір денної процентної ставки не може перевищувати: протягом перших 120 днів - 2,5 %; протягом наступних 120 днів - 1,5 %.

Щодо правил Закону № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» від 22 листопада 2023 року № 3498-IX, який набрав чинності 24 грудня 2023 року:

у пункті 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» встановлено, що дія пункту 5 розділу I цього Закону поширюється на договори про споживчий кредит, укладені до набрання чинності цим Законом, якщо строк дії таких договорів продовжено після набрання чинності цим Законом.

Щодо правил Закону № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Верховний Суд у складі Об`єднаної палати Касаційного цивільного суду зауважує, що:

норма про максимальний розмір денної процентної ставки, яка передбачена Законом України № 3498-IX, є імперативною, оскільки в акті цивільного законодавства міститься пряма вказівка про неможливість сторін відступати від цього імперативного положення. Така вказівка виражається у словосполученні «не може перевищувати». Захист прав споживача реалізується через можливість заперечення проти умови, яка перевищує максимальний розмір денної процентної ставки, за допомогою заперечення ipso iure. Водночас нікчемність умови про перевищення максимального розміру денної процентної ставки суд зобов`язаний враховувати ex officio (за власною ініціативою) незалежно від того, чи було заявлене заперечення ipso iure.

Щодо правил Закону № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

За загальним правилом, максимальний розмір денної процентної ставки застосовується до договорів про споживчий кредит, які укладені з 24 грудня 2023 року. Для того щоб правила про максимальний розмір денної процентної ставки поширювалися на договори, які вчинені до 24 грудня 2023 року, необхідно, щоб строк дії таких договорів було продовжено після 24 грудня 2023 року. Парламент мав на увазі строк кредитування чи строк, на який надається кредит, який на рівні закону кваліфікований як істотна умова

Щодо правил Закону № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Законом України № 3498-IX було впроваджено перехідний період тривалістю 240 днів і передбачено поетапне зниження максимальної денної процентної ставки. Перший етап (з 24 грудня 2023 року по 21 квітня 2024 року): протягом перших 120 днів після набрання чинності законом максимальна денна процентна ставка для договорів, які укладені в цей період, не могла перевищувати 2,5 %. Другий етап (з 22 квітня 2024 року по 19 серпня 2024 року): наступні 120 днів характеризувалися подальшим обмеженням ставки - максимальна денна процентна ставка для договорів, які були укладені в цей період, була знижена до рівня 1,5 %. Третій етап (з 20 серпня 2024 року): після завершення 240-денного перехідного періоду максимальна денна процентна ставка для договорів про споживчий кредит не може перевищувати 1,0 %.

Щодо правил Закону № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Якщо договір про споживчий кредит вчинений 13 травня 2021 року, то щоб правила Закону від 22 листопада 2023 року № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки поширювалися на такий договір необхідно, щоб строк кредитування чи строк, на який надається кредит було продовжено після 24 грудня 2023 року.

З урахуванням встановлених обставин у цій справі відсутні підстави для висновку, що сторони продовжили строк кредитування чи строк, на який надається кредит після 24 грудня 2023 року. Як наслідок Верховний Суд у складі Об`єднаної палати Касаційного цивільного суду робить висновок, що правила Закону від 22 листопада 2023 року № 3498-IX про максимальний розмір денної процентної ставки не застосовуються при вирішенні цього спору.

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Умови договору про споживчий кредит, які обмежують права споживача порівняно з правами, встановленими цим Законом, є нікчемними (частина п`ята статті 12 Закону України «Про споживче кредитування»).

У статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів» встановлено, що цей Закон застосовується до відносин споживчого кредитування у частині, що не суперечить Закону України «Про споживче кредитування».

У статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів», яка має назву «Визнання недійсними умов договорів, що обмежують права споживача, передбачено, що продавець (виконавець, виробник) не повинен включати у договори із споживачем умови, які є несправедливими (частина перша статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Умови договору є несправедливими, якщо всупереч принципу добросовісності його наслідком є істотний дисбаланс договірних прав та обов`язків на шкоду споживача (частина друга статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Перелік несправедливихумов у договорах із споживачами не є вичерпним (абзац 1 частини четвертої статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Якщо положення договору визнано несправедливим, включаючи ціну договору, таке положення може бути змінено або визнано недійсним (частина п`ята статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

У разі коли зміна положення або визнання його недійсним зумовлює зміну інших положень договору, на вимогу споживача: 1) такі положення також підлягають зміні; або 2) договір може бути визнаним недійсним у цілому (частина шоста статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Положення, що було визнане недійсним, вважається таким з моменту укладення договору. Якщо до положення вносяться зміни, такі зміни вважаються чинними з моменту їх внесення (частина сьома статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Нечіткі або двозначні положення договорів із споживачами тлумачаться на користь споживача (частина восьма статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Станом на 13 травня 2021 року була відсутня імперативна норма, яка б обмежувала розмір процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит та дозволяла б застосувати конструкцію нікчемності умови договору про споживчий кредит (частина п`ята статті 12 Закону України «Про споживче кредитування»).

За відсутності підстав для застування конструкції нікчемності умови, до правових способів коригування процентів за користування кредитом в договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року, з урахуванням змісту статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів», потрібно віднести: оспорюваність умови чи договору про споживчий кредит; зміну договору про споживчий кредит; тлумачення умов договору про споживчий кредит.

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Суд без позовної вимоги споживача може застосовувати такий правовий засіб коригування процентів за користування кредитом в договорі про споживчий кредит як тлумачення умов договору про споживчий кредит, в разі наявності в договорі нечітких або двозначних положень. Оскільки при застосуванні умов договору при вирішенні спору суд здійснює тлумачення змісту договору, навіть за відсутності позовної вимоги про тлумачення змісту договору.

Натомість оспорюваність умови чи договору про споживчий кредит або зміну договору про споживчий кредит суд без відповідної позовної вимоги споживача застосувати не може. Тобто у разі, якщо споживач не пред`явив відповідних позовних вимог про оспорення умови чи договору про споживчий кредит або зміну договору про споживчий кредит, то суд не може самостійно зменшити розмір процентів за користування кредитом.

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

У договорі про надання фінансових послуг № 2113342522488 від 13 травня 2021 року сторони, зокрема, передбачили: проценти за користування кредитом розраховуються від суми кредиту за кожен день користування протягом фактичного строку користування кредитом починаючи з першого дня перерахування суми кредиту у наступному розмірі: а) 2% за кожен день користування кредитом за умови сплати всіх нарахованих процентів за користування кредитом не пізніше ніж протягом орієнтовного строку повернення кредиту; б) починаючи з першого дня, наступного за орієнтовним строком повернення кредиту, процентна ставка збільшується на 1,64% порівняно з процентною ставкою, зазначеною у підпункті «а» пункту 1.4; в) починаючи з 15 дня, наступного за орієнтовним строком повернення кредиту, процентна ставка збільшується на 1,38% порівняно з процентною ставкою, зазначеною у підпункті «б» пункту 1.4; г) починаючи з 30 дня, наступного за орієнтовним строком повернення кредиту, процентна ставка збільшується на 2,65% порівняно з процентною ставкою, зазначеною у підпункті «в» пункту 1.4; д) тип процентної ставки - фіксована (пункт 1.4); граничний строк кредитування (строк дії договору) - 1 рік (пункт 1.9). У заяві-анкеті (для отримання кредиту), яка є додатком № 1 до договору про надання фінансових послуг № 2113342522488 від 13 травня 2021 року, сторони погодили, що ОСОБА_1 зобов`язується повернути кредит у розмірі 4 800,00 грн та сплатити проценти у розмірі 1 440,00 грн.

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Тлумачення змісту вказаних умов договору дозволяє зробити висновок про те, що вони є нечіткими або двозначними, оскільки передбачають кілька варіантів тлумачення щодо розміру відсотків. Саме в такій ситуації підлягає застосуванню правило частини восьмої статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів», адже тлумачення має здійснюватися на користь споживача і стягненню підлягають проценти за користування кредитом в розмірі 1 440 грн. Тому касаційний суд вважає, що з урахуванням меж касаційного перегляду, постанова апеляційного суду в оскарженій частині підлягає скасуванню.

Які правові засоби коригування процентів за користування кредитом у договорі про споживчий кредит, який укладено 13 травня 2021 року?

Постанова ОП КЦС ВС від 07.09.2026 у справі № 552/672/23

Натомість рішення суду першої інстанції в частині стягнення процентів підлягає зміні, оскільки суд першої інстанції застосував пункт 5 частини 3 статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів», що не підлягав застосуванню, оскільки оспорюваність умови чи договору про споживчий кредит або зміну договору про споживчий кредит суд без відповідної позовної вимоги споживача застосувати не може. Тобто у разі, якщо споживач не пред`явив відповідних позовних вимог про оспорення умови чи договору про споживчий кредит або зміну договору про споживчий кредит, то суд не може самостійно зменшити розмір процентів за користування кредитом. Тому рішення суду першої інстанції у відповідній частині належить змінити з викладенням мотивувальної частини у редакції цієї постанови.

Джерела

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в соціальній мережі Facebook за 2021 рік) / Редактор та упорядник В. І. Крат. – Київ, 2021. 234 с. URL: https://t.me/glossema/2

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2022 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2022. 444 с. URL: https://t.me/glossema/727

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2023 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2023. 662 с. URL: https://t.me/glossema/1451

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2024 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2024. 899 с. URL: https://t.me/glossema/2441

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2025 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2025. 704 с. URL: https://t.me/glossema/3223

Крат В. FESTINA LENTE: збірка вибраних статей, публікацій, виступів (2004–2021 рр.) [Електронний ресурс] : монографія. Харків, 2022. 1336 с.

Крат В. Діалектика свободи договору та правового патерналізму: регулювання лихварських процентів у договорі про споживчий кредит. Цивілістична платформа. 2026. № 3 (10). С. 41–53. URL: https://t.me/glossema/3715

Верховний
Суд

Трохи про приватне право:
https://t.me/glossema

Дякую за увагу!